

Referat

Fra møte i hovedkomiteen

Dato: 12.05.2026, kl. 10.00-16.15.

Sted: VKMs lokaler, Myrens verksted, Oslo

Møteleder: Inger-Lise Steffensen

Deltagere:

Hovedkomiteen:

Inger-Lise Steffensen, Gaute Velle, Taran O. Skjerdal, Marianne Stenrød, Trine Husøy, Helle K. Knutsen, Håvard Steinshamn, Tor Strand, Tor Atle Mo, May-Guri Sæthre, Hugo de Boer, Espen Rimstad

Forfall:

Monica Sanden, Elisabeth Madslie

Sekretariatet:

Tore Tollersrud, Barbara A. Bukvalova, Anne-Grethe Danielsen, Daniel Flø, Danica Grahek-Ogden, Jo Skeie Hermansen, Tanya S. Kristensen, Helen Engelstad, Inger Therese L. Lillegaard, Bente Mangschou, Gro Haarklou Mathisen, Hilde Mellegård, Kristin Opdal Seljetun, Gisle Solstad, Siamak Pour Yazdankhah, Merethe Aasmo-Finne

Observatører:

Hilde Skår, Mattilsynet (digitalt fra 12.45), Ingvild Riisberg, Miljødirektoratet (fra 12.45)

Forfall: Ole Berg, Helsedirektoratet

Innleder:

Gunhild Bødker, faggruppe for mikrobiell økologi

1. Velkommen, fravær, habilitet og godtgjøring

Hovedkomiteens leder Inger-Lise Steffensen ønsket velkommen til det siste møte i komiteen denne perioden. Ingen av medlemmene hadde noe å melde knyttet til spørsmål om habilitet i dagens møte.

2. Godkjenning av møteinnkalling og dagsorden

Hovedkomiteen hadde ingen anmerkninger til møteinnkallingen. Dagsorden ble godkjent uten merknader.

3. Hovedkomiteens rolle og oppgaver framover

Hovedkomiteens rolle, arbeidsoppgaver og arbeidsformer har vært gjenstand for diskusjoner i komiteen og sekretariatet gjennom flere perioder. I forbindelse med at funksjonsperioden for sittende komité utløper 1. september, er det naturlig å oppsummere erfaringene fra inneværende periode og se framover mot neste komité. Dette er også spørsmål som vil bli løftet fram ved oppstart av den nye hovedkomiteen, ikke minst for å sikre gode forventningsavklaringer i forkant av neste fireårsperiode.

På hovedkomiteens møte 5. februar i år, var det lagt opp til en innledende drøfting av problemstillingene. Som bakgrunn for diskusjonen presenterte sekretariatet hovedpunktene fra tidligere spørreundersøkelser og diskusjoner, samt en oversikt over aktiviteten i inneværende periode. Momenter fra diskusjonen er oppsummert i referatet fra februarmøtet.

I forkant av dette møtet (12. mai), sendte sekretariatet ut en ny spørreundersøkelse der medlemmene ble bedt om innspill på bl.a. hva som skal være hovedformålet med HK, hvordan komiteen kan skape merverdi for VKM som organisasjon, arbeidsoppgaver og arbeidsformer, samt hvordan HK kan bidra til økt faglig samhandling i VKM. Som innledning til en gruppediskusjon om hovedkomiteens rolle og formål, aktuelle tema for HK, samt hvordan komiteen kan bidra til bedre faglig samhandling og erfaringsutveksling på tvers av faggruppene, presenterte sekretariatet [hovedfunnene](#) fra spørreundersøkelsen. I tråd med årets spørreundersøkelse og tidligere evalueringer, viste gruppediskusjonen at det er litt ulike syn i komiteen på hvilken rolle og hvilke arbeidsoppgaver som skal tillegges hovedkomiteen.

Sekretariatet tar med seg innspillene fra sittende hovedkomite, og følger opp diskusjonen med ledelsen av påtroppende hovedkomite. HKs rolle og oppgaver vil også bli satt på agendaen på et av de første møtene i den nye hovedkomiteen.

4. Orientering om oppdrag fra mat- og miljøporteføljene

Faglig leder Gaute Velle presenterte kunnskapsoppsummeringen «[Cumulative impacts from co-occurring non-native species](#)», en selvinitiering fra faggruppen for biologisk mangfold.

I VKMs og Artsdatabankens risikovurderinger av fremmede arter vurderes risikoen for hver art enkeltvis. Det er imidlertid ofte flere ikke-naturlig forekommende arter til stede i samme økosystem, og samspillet artene imellom kan forsterke eller dempe påvirkningen på lokalt biologisk mangfold. De samlede effektene kan være additive, antagonistiske eller synergistiske,

der synergistiske effekter der artene forsterker hverandre representerer den største bekymringen.

Faggruppa har i dette arbeidet sett på hvordan kumulative effekter og samspill mellom arter kan innlemmes i dagens rammeverk for risikovurderinger, og anbefaler at effektene av ikke-naturlig forekommende arter, både for enkeltarter og flere arter, vurderes samlet. Det konkluderes også med at økosystemer med høy risiko, særlig der mange ikke-naturlig forekommende arter allerede finnes, bør prioriteres. Dette vil også være i henhold til naturmangfoldloven, der samlet miljøbelastning er det førende prinsippet.

Velles presentasjon finnes [HER](#).

Bionedbrytbar plast

Faglig leder Gunhild Bødtker presenterte rapporten [Scoping review of research on environmental effects of biodegradable plastics relevant to Norwegian conditions](#), en selvinitiering fra faggruppe for mikrobiell økologi.

Produksjon og etterspørsel etter bionedbrytbar plast til ulike formål øker globalt. Det er imidlertid stor usikkerhet knyttet til hvordan og i hvilken grad plasten brytes ned, og hvilke miljøpåvirkninger den kan ha. For å få en bedre forståelse av disse aspektene, har faggruppa gjennomført en omfattende systematisk kartlegging av eksisterende vitenskapelig litteratur på området. Kartleggingen viste flere svakheter i den eksisterende forskningen, relatert til studiedesign, analysemetoder, definisjoner, terminologi, og enkeltstudier som er vanskelige å sammenligne. I sin konklusjon peker faggruppe for mikrobiell økologi på behovet for styrket og standardisert forskning, slik at kunnskapsbasen blir mer robust og en kan få en bedre forståelse av plastens nedbryting og miljøpåvirkning over tid og i ulike miljøer.

Bødkers presentasjon finnes [HER](#).

Velferd for eksotiske fugler

Prosjektleder Kristin Opdal Seljetun (VKMs sekretariat) presenterte det pågående oppdraget fra Mattilsynet på vurdering av velferd for eksotiske fugler ved hold som selskaps- og hobbydyr. Det er i dag rundt 400 eksotiske fuglearter i privat eie i Norge, med begrenset kunnskap om velferden til disse fuglene som hobby- og selskapsdyr. VKMs vurdering skal danne grunnlag for Mattilsynets anbefalinger til Landbruks- og matdepartementet om behovet for forskriftsregulering av denne typen fuglehold og omfanget av slik regulering.

Seljetun orienterte om innholdet i oppdraget, hvordan VKM jobber med dette og erfaringer som er gjort underveis. Seljetun fortalte også i korte trekk om hvordan synet og kompetansen på dyrevelferd har endret seg betydelig de siste 200 årene.

Rapporten på vurdering av dyrevelferd hos eksotiske fugler publiseres 19. juni.

Seljetuns presentasjon finnes [her](#).

Vurdering av importtoleranse for plantevernmidler i potet

Faglig leder Marianne Stenrød presenterte [pågående oppdrag](#) på vurdering av importtoleranse for plantevernmiddelet oksatiapirolin i potet. Importtoleranse (i EU) er maksimumsgrenser for rester av plantevernmidler, fastsatt for landbruks- og matprodukter som importeres til EU. Hensikten er å legge til rette for internasjonal handel. Oksatiapirolin brukes som soppmiddel i potet, drue, tomat, aubergine mm., og stoffet er godkjent i Norge.

Norge er oppført som rapporterende medlemsland for vurdering av grenseverdi for restmengde av oksatiapirolin. VKM utfører vurderingen på oppdrag fra Mattilsynet. VKM skal utføre en vitenskapelig vurdering av søknaden og utarbeide en evalueringsrapport som EFSA bruker som grunnlag for sin risikovurdering. Vurderingen fra VKM vil ikke publiseres før EFSA har offentliggjort sin egen risikovurdering.

Stenrøds presentasjon finnes [her](#).

5. Erfaringer fra bruk av KI i VKM-prosjekter

Daniel Flø fra VKMs sekretariat orienterte om status og erfaringer ved bruk av KI-verktøy i risikokategoriseringsprosjekter innen henholdsvis plantehelse og biologisk mangfold. Faggruppe for plantehelse benytter FinnPRIO, et semi-kvantitativt og ressurseffektivt verktøy for rangering av potensielle planteskadegjørere, i et stort oppdrag fra Mattilsynet. FinnPRIO følger trinnene i en standard fullskala risikovurdering («pest risk assessment») ved å score sannsynligheten for innførsel, etablering og effekt på plantehelse for en skadegjører i et spesifikt område. VKM har videreutviklet verktøyet og tilpasset det risikokategorisering av invasive artropoder (BioPRIO), og tester det nå ut i et oppdrag knyttet til innførsel av et stort antall arter av maur til privat hobbyhold. I [presentasjonen](#) viste Flø hvordan et RAG («retrieval-augmented generation»), -system benyttes til å besvare vurderingsspørsmålene i FinnPRIO/BioPRIO ved å systematisk søke i relevant vitenskapelig litteratur, og hvordan dette kombineres med ekspertvurderinger.

Trine Husøy fra faggruppen for tilsetningsstoffer, aroma, matemballasje og kosmetikk holdt en [presentasjon](#) med tittelen «AI i arbeidshverdagen – nitrat/nitritt», med erfaringer fra bruk av kunstig intelligens i det pågående arbeidet med risikovurdering av nitrat og nitritt i mat.

Husøy nevnte innledningsvis at hun ikke er en ekspert på KI, men hun har samlet erfaring med bruk av Copilot og Claude Code underveis i arbeidet med risikovurderingen. Husøy viste erfaringer med bruk av KI på data lagret på sted med sikret datalagring, samt hvordan Claude ble brukt til metodebeskrivelse og Copilot til å generere Powerpoint-presentasjon. Deler av den Copilot-genererte presentasjonen ble vist, med tittelen «Probabilistisk eksponering av nitrat, nitritt og nitrosaminer».

6. Nytt fra VKMs oppdragsgivere

Ingvild Riisberg fra Miljødirektoratet orienterte kort om status for direktoratets bestillinger til VKM innen hovedområdene fremmede organismer, CITES og GMO ([se presentasjon](#)). Av pågående oppdrag arbeides det med en risikovurdering av innførsel av en rekke arter av maur til privat hobbyhold, samt en vurdering av rovinsekter til biologisk bekjempelse av fluer i fjøs. Et oppdrag på en risikovurdering av innførsel av marine, fremmede arter via begroing på skipskrog er under forberedelse. På CITES-området er VKM bedt om en vurdering av risiko ved internasjonal handel med CITES-listede arter av steinkoraller. Riisberg viste også til at VKM er bedt om å vurdere fire fornyelsessøknader av hagenellik som er godkjent under EUs utsettingsdirektiv, og oppdrag på nasjonale veiledere for genmodifiserte planter og dyr som søkes godkjent for utsetting i forsøksøyemed. I tillegg er VKM bedt om en bred kunnskapsoppsummering knyttet til effekter av klimaendringer på insekter, med levering høsten 2027.

Riisberg avsluttet med å vise til at forvaltningen er presset på ressurser, samtidig som oppgavene også på VKMs ansvarsområder er sterkt økende. Dette setter krav til fleksible og dynamiske organisasjoner. Hun rettet også en stor takk til den avgående komiteen for viktig kunnskapsstøtte til Miljødirektoratet gjennom medlemsperioden.

Hilde J. Skår fra Mattilsynet hadde ingen orientering om relevante tema fra egen organisasjon denne gangen, men takket den sittende hovedkomiteen i VKM for sine bidrag til å generere kunnskapsgrunnlag for Mattilsynet. Skår nevnte at Mattilsynet har mottatt rundt 40 rapporter fra VKM i inneværende medlemsperiode, og at det ofte er ganske komplekse kunnskapsgrunnlag. Skår nevnte også at risikovurderingene fra VKM er avgjørende for Mattilsynets arbeid.

7. Medierapportering 2025- slik ser VKM ut utenfra

Anne-Grethe Danielsen, VKMs kommunikasjonssjef, holdt en [presentasjon](#) av hovedtrekkene i mediebildet i 2025, og VKMs rolle i offentligheten: VKM er synlig og brukes som faglig referanse i en rekke saker, men er sjelden hovedkilde. Hun løftet sentrale utfordringer knyttet til tydelig og tilgjengelig formidling.

Under gjennomgangen av medieomtalen ble det stilt spørsmål om utviklingen de siste to årene. VKM ble omtalt i 776 saker i 2024, mot 601 saker i 2025. Omfanget av omtale henger sammen med hvilke rapporter vi publiserer og hva som vekker interesse i offentligheten. I 2024 hadde vi flere rapporter som vekket relativt bred interesse, blant annet grilling av kjøtt, revens dvergbendelorm, bakgrunn for nasjonale kostråd og planteskadegjørere i importerte vekst-medier. Det forklarer mye av nedgangen fra 2024 til 2025. Medieoppmerksomheten vil variere fra år til år, avhengig av rapportenes tema.

8. Nytt fra sekretariatet

Status for oppnevning av ny vitenskapskomité

Innstilling for ny vitenskapskomite er oversendt til Helse- og omsorgsdepartementet (HOD), som oppnevner nye medlemmer i samråd med Landbruks- og matdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Klima- og miljødepartementet. Innstillingen er unntatt offentlighet. HOD vil etter planen sende ut oppnevningsbrev før sommerferien.

Revidert samhandlingsavtale med Direktoratet for medisinske produkter (DMP)

VKM har siden 2023 hatt oppdrag for DMP (tidligere Legemiddelverket) på miljørisikovurderinger av GMO-legemidler som søkes godkjent til klinisk utprøving (utsetting i forskningsøyemed) i mennesker. Etter fjorårets revisjon av genteknologiloven er søknadsprosessen for denne type søknader forenklet, og kravene til utredning av helse- og miljørisiko endret. Ved bruk av EUs standard søknadsskjemaer er det nå tilstrekkelig med en melding fra søker til DMP. Dette medfører at DMP i liten grad vil ha behov for kunnskapsstøtte fra VKM på dette området framover.

Miljødirektoratet har fått tilbake rollen som vedtaksmyndighet for GMO-legemidler som søkes godkjent for klinisk utprøving på dyr. Oppdraget fra Miljødirektoratet på vurderinger av markedsføringssøknader som det Europeiske legemiddelverket har på høring i medlemslandene går som normalt.

Nytt fra EFSA

Gisle Solstad, VKM sekretariat ga en oppdatering av finansieringsmuligheter fra EFSA, samt en oversikt over innsendte forslag til EFSA for skreddersydde oppgaver (Tailor-Made Activities) i 2027.

Solstads presentasjon finnes [HER](#).

9. Eventuelt

Hovedkomiteen hadde ingen saker til eventuelt.